

Varga Petra

hallgató

Szégedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

A NYILVÁNOSSÁG ELVÉNEK ÉRVÉNYESÜLÉSE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN*

Debreceni Jogi Műhely, 2018. évi (XV. évfolyam) 1-2. szám (2018. július 8.)

DOI [10.24169/DJM/2018/1-2/9](https://doi.org/10.24169/DJM/2018/1-2/9)

„A nyilvánosság az igazságszolgáltatás lelke...”

Jeremy Bentham

The Principle of Public Trial in Criminal Proceedings – Summary

Publicity, as a key principle of the criminal procedures, has been one of the major topics of the criminal procedure reform-movements since the 18th century. Publicity is a safeguard which guarantees the independence and impartiality of the court and it is also a significant instrument of social control. In the Hungarian legal system, regulations concerning publicity are located on multiple levels, which means they are not integrated. This kind of disintegration endangers the legal certainty. This study introduces the legal practice of the European Court of Human Rights (ECHR) concerning publicity and also detail show this principle appears in the constitutions of various European countries. Furthermore it examines the relevant legislations in force and the new Criminal Procedure Statute, which will come into force on 1st of July, 2018. Finally, the study mentions some de lege ferenda recommendations, in order to support the future legal-developing actions.

Bevezetés

A nyilvánosság, mint a büntetőeljárás általános processzuális alapelveinek egyike már az 1800-as években a büntetőeljárás átalakítását célzó mozgalmak központi tétele volt. A jelentése alapjaiban ugyan változott, mivel a megszületése idején kizárólag a szoros értelemben vett tárgyalási nyilvánosságot jelentette a kommunikációs nehézségek miatt, mára viszont globális tartalma lett azzal, hogy a hírközlés eszközei útján a nyilvánosság már túllép a tárgyalási nyilvánosságon és országossá, néhol nemzetközivé válik.¹ A nyilvánosság szerepe viszont a kezdetektől fogva ugyanaz, és ez pedig nem más, mint biztosíték arra vonatkozóan, hogy a bíróság pártatlanul és függetlenül járjon el, e mellett az eljárási jogok megfelelő gyakorlása is ellenőrizhető általa. A társadalmi kontroll egyik fontos megtestesítője is a nyilvánosság már az 1840-es évek óta. Nemzetközi-, európai egyezmények, hazai viszonylatban pedig mind Magyarország Alaptörvénye, mind a büntetőeljárás törvény, valamint a bírósági szervezeti törvény is rögzíti, hogy a bíróság tárgyalása nyilvános. E mellett további részletszabályokat találunk alacsonyabb szintű jogforrásokban is. Emiatt úgy vélem a nyilvánosság szabályozása nem egyértelmű és felveti azt a kérdést, hogy vajon a jogbiztonság követelménye mennyiben tud érvényesülni. A tanulmányban először is bemutatom az Emberi Jogok Európai Bíróságának a nyilvánossággal kapcsolatos gyakorlatát, majd kitérek arra is, hogy az európai alkotmányokban milyen formában jelenik meg a nyilvános tárgyalás követelménye. A tanulmányom fő részében bemutatom a nyilvánosság szabályozását az 1998. évi XIX. törvény alapján a bírósági gyakorlatból vett példákon keresztül, illetve kitérek a 2018. július 1.-jén hatályba lépő a

---

* „ Az Emberi Erőforrások Minisztériuma unkp-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült”

¹ Erdei Árpád: *Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2011. 227. p.

büntetőeljárásról szóló törvény által bevezetett újításokra. A dolgozatom befejező részében pedig a tanulmány összegzésre kerül, illetve de lege ferenda javaslatokat fogalmazok meg a jövőre nézve a nyilvánosság szabályozásával kapcsolatban.

1. A nyilvánosság elve az EJEB gyakorlatának tükrében

A tárgyalások nyilvánosságának elve (publichearing) több nemzetközi jogi dokumentumban is megjelenik, így az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményben, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában, továbbá az Európai Unió Alapjogi Chartája is deklarálja, mint a tisztességes eljárás (fair trial) egyik elemét.

A Rómában, 1950. november 4.-én kelt Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény (EJEE) 6. cikkének (1) bekezdése rögzíti a tisztességes tárgyaláshoz való jog keretén belül, hogy „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.” Ezen felül rendelkezik arról is, hogy az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, viszont meghatározza, hogy melyek azok az esetek, amikor a tárgyalóterembe történő belépés megtiltható mind a sajtó, mind a közönség számára. A római egyezmény szerint a nyilvánosságot korlátozni, vagy kizárni tehát csak a közrend, az erkölcsök, illetve a nemzetbiztonság érdekében lehet, valamint akkor, ha ez kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, amelyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné. A 6. cikk lényegét adja, hogy ennek alakult ki a legnagyobb esetjoga az EJEB ítélkezési gyakorlatában², hiszen a tisztességes tárgyaláshoz való jog megsértése miatt gyakorlatilag már valamennyi tagállamot elmarasztalta a Bíróság. A továbbiakban mind nemzetközi, mind magyar ügyeken keresztül mutatom be az EJEB gyakorlatát.

1.1. Nemzetközi vonatkozású ügyek

A nyilvánosság érvényesülését a Bíróság több aspektusból is vizsgálja, így az elsőfokú eljárás során, majd a másodfok, illetve további fellebbviteli fórumok előtti eljárásban, valamint az ítéletek nyilvános kihirdetése szempontjából.

A főszabály az, hogy az érintettnek alanyi joga van a nyilvános tárgyaláshoz, e jogáról azonban akár kifejezetten, akár hallgatólagosan is lemondhat, viszont ennek a lemondásnak valamennyi érintett vonatkozásában egyértelműnek kell lennie és a közérdeket sem sértheti.³ A tagállamok a felelősségre vonás alól mentesülhetnek abban az esetben is, ha bizonyos ügytípus vonatkozásában egyáltalán nem biztosítják a nyilvános tárgyalás lehetőségét.⁴ A Bíróság egy másik ügyben azt is vizsgálta, hogy egy kérelmező cselekményei mikor értelmezhetők úgy, hogy lemond a nyilvános tárgyaláshoz való jogáról. Ausztria elmarasztalásra került az A.T v. Austria ügyben, mivel a bíróságok úgy hoztak a kérelmező jogait és kötelezettségeit érintő érdemi döntést, hogy az ügyben nem tartottak tárgyalást. Az ügy a kérelmező által indított kártérítési eljárásokkal volt kapcsolatos. A News című hetilapban olyan állítások jelentek meg, amelyek a kérelmező felelősségét „boncolgatták” bizonyos a közéletben is megjelent levélbomba támadásokkal kapcsolatban. A kérelmező az osztrák Médiatörvényre hivatkozott, de mind a megyei, mind a fellebbviteli bíróság megszüntette az eljárást zárt ülésen arra hivatkozással, hogy a kérelmezőnek nincs perlési jogosultsága, mivel a News című lap nem fedte fel a kilétét azáltal, hogy a lapban csak a családnevének kezdőbetűjét használták, illetve az arcképén is kitarakták a szemét. Az osztrák kormány arra hivatkozott, hogy azáltal, hogy a kérelmező nem emelt kifogást az elsőfokú bíróság előtti tárgyalás hiánya miatt, lemondott a tárgyaláshoz való alanyi jogáról. „A Bíróság azonban korábbi ítélkezési gyakorlatára

² Grád András – Weller Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bíróságról kézikönyv*. HVG-ORAC Budapest 2011. 311. p.

³ *Rolf Gustafson v. Sweden* (Application no. 23196/94) Judgment of 1 July 1997.

⁴ *Helle v. Finland* (Application no. 20772/92) Judgment of 19 December 1997. – A finn kormány az EJEE-vel összhangban meghatározta, mely esetekben nem biztosítja Finnország a nyilvános tárgyaláshoz való jogot, így többek között a fellebbviteli bíróságok, illetve a Legfelsőbb Bíróság előtt sem.

hivatkozva hangsúlyozta, hogy ha valaki nem kéri a bíróságtól tárgyalás tartását, akkor ez abban az esetben tekinthető a jogról való egyértelmű lemondásnak, ha a bíróságok gyakorlata arra utal, hogy azok maguktól nem tartanak tárgyalást, de nem tekinthető lemondásnak akkor, ha a törvény kifejezetten rendelkezik a tárgyalás kérésének lehetőségéről, vagy ha a bíróságok gyakorlata szerint csak a felek kérésére tartanak tárgyalást. Ahol azonban a törvény kifejezetten kizárja a tárgyalás tartását, vagy - bár a törvény nem tartalmaz külön rendelkezést erre nézve, - a bíróságok gyakorlata arra utal, hogy nem tartanak tárgyalást, a tárgyalás kérése elmulasztásának nincs jelentősége.⁵ Jelen ügyben a fellebbviteli bíróság előtti tárgyalás tartását kifejezetten kizárja a törvény, amennyiben az eljárást megszünteti. Az elsőfokú bíróság előtti eljárással kapcsolatban kifejezett rendelkezést nem tartalmaz a törvény, de a bíróságok gyakorlatuk szerint nem tartanak tárgyalást hasonló ügyekben. Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy Ausztria egyezményértést követett el az által, hogy nem biztosította a kérelmező nyilvános tárgyaláshoz való jogát.

A *Findlay v. the United Kingdom* ügyben fejtette ki a Bíróság, hogy a szóbeli és nyilvános tárgyalás követelménye különösen büntetőügyekben fontos és első fokon olyan bíróság szükséges, amely ennek az alapelvnek teljes mértékben megfelel.⁶ Ennek megfelelően marasztalta el Törökországot a Göc ügyben. (Habár igen szoros 9:8 arányú szavazás mellett történt az elmarasztalás.) Ebben az esetben a kérelmező 48 óras jogellenes fogvatartásáért járó kártalanítás volt az ügy tárgya, viszont egyetlen bíróság sem tartott nyilvános tárgyalást az elbírálása kapcsán. A török kormány egyrészt hivatkozott arra, hogy a jelen ügyben a döntés meghozható volt kizárólag az iratok alapján és nem volt szükség a kérelmező személyes meghallgatására, másrészt az európai országok azon gyakorlatára, amely szerint kártalanítással kapcsolatos ügyekben ritkán kerül sor személyes meghallgatásra. A Bíróság hivatkozott korábbi joggyakorlatára, amely szerint az első és egyetlen bírói fórumként eljáró bíróságnak tárgyalást kell tartania, de lehetnek olyan kivételes körülmények, amelyek indokolhatják a tárgyalás mellőzését.⁷ A Bíróság ugyan azt elismerte, hogy a fogvatartás időtartama, illetve a kérelmező szociális, pénzügyi státusza az iratok alapján is megállapítható lett volna, de lehetőséget kellett volna kapnia arra, hogy a tagállami bíróság előtt beszámolhasson azokról a testi, lelki sérelmekről, amelyek a fogvatartása alatt érték őt, illetve a családját. Az ügy kapcsán érdekesnek tartom megemlíteni Wildhaber, Costa, Ress, Türmen, Birsan, Jungwiert, Maruste és Ugrekhelidzebírók részben eltérő véleményét. Álláspontjuk szerint nem sérült az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése a nyilvánosság hiánya miatt az ügyben, és ennek igazolására több indokot is felsoroltak. Ezek közül egyet emelnék ki, amely szerint a Bíróság esetjoga alapján 3 feltételnek kell meglennie ahhoz, hogy a nyilvános tárgyalástól eltekinthessenek, ezek pedig: (1) nem állhat fenn olyan tárgyi vagy jogi kérdés, amely nyilvános meghallgatást követel, (2) konkrétan meghatározottnak kell lennie azoknak a kérdéseknek, amelyeket a bíróság köteles megválaszolni, illetve (3) a közérdek sem foroghat kockán.⁸ A fentebb említett Göc ügy kapcsán az a következtetés vonható le, hogy nem egységes a Bíróság álláspontja abban a kérdésben, hogy melyek azok a rendkívüli körülmények, amelyek alapján a nyilvános tárgyalás tartása mellőzhető. Egy horvát ügyben, amely a horvát Legfelsőbb Bíróság elnökét érintette,⁹ a terhelt személyiségi jogaira, illetve a bíróság tekintélyére hivatkozással került sor a nyilvánosság kizárására. Ugyanakkor ez nem jelentette a nyilvánosság teljes körű kizárását, mivel két emberi jogok védelmével kapcsolatos szervezet képviselőinek engedélyezték a tárgyaláson való részvételt. Ezen indokokat az EJEB nem találta megfelelőnek a nyilvánosság kizárásához, tekintettel arra, hogy a kérelmező maga kérte nyilvános tárgyalás tartását az ügyében, illetve az ügyet már a média is széles körben tárgyalta (még az ügyben eljáró fegyelmi testület néhány tagja is nyilatkozott a médiának). Véleményem szerint jelen ügyben azért is lett volna szükség

---

⁵ *A.T. v. Austria* (Application no. 32636/96) Judgment of 21 March 2002. Magyar fordításban megjelent: <http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/t-ausztria-elleni-ugye-2778395> (Utolsó letöltés: 2017.09.18)

⁶ *Findlay v. the United Kingdom* (Application no. 22107/93) Judgment of 25 February 1997.

⁷ Ez alapján nem állapította meg az EJEB az Egyezményértést többek között: *Håkansson and Stureson v. Sweden* (Application no. 11855/85) Judgment of 21 February 1990.; *Fredin v. Sweden* (Application no 18928/91.), Judgment of 23 February 1994. és *Allan Jacobsson v. Sweden* (Application no. 16970/90) Judgment of 19 February 1998. ügyekben.

⁸ *Göc v. Turkey* (Application no. 36590/97) Judgment of 7 July 2002.

⁹ *Olujic v. Croatia* (Application no.22330/05) Judgment of 5 February 2009. – Krunislav Olujic fegyelmi felelősségre vonására azért került sor, mert állítólag kiskorúakkal folytatott szexuális kapcsolatot, illetve hatalmi pozíciójával visszaélve támogatott két olyan személyt, akik bűncselekmények elkövetéséről voltak ismertek.

nyilvános tárgyalásra, mivel a nyilvánosság elve a bíróság működésébe vetett bizalom egyik megtestesítője, és az által, hogy az ügy a Legfelsőbb Bíróság bíróját érintette, a közérdek indokolta volna, hogy az eljárást a nyilvánosság előtt folytassák le.¹⁰

A következő ügyre a körülmények speciális jellege miatt térek ki. A Hummatov v. Azerbajdzsán ügyben a kérelmező, Alikram Hummatov abban az időben mikor kitört egy függetlenedési törekvés Nagorno-karabakban, csatlakozott a nemzeti hadsereghez és tiszt lett. 1993 nyarán viszont konfliktus alakult ki a civilek és a politika között, ezért visszatért városába, Lenkoranba, ahol egy olyan politikai törekvés élére állt, amelynek célja egy önálló független állam létrehozása volt Talys-Mugan néven. Azerbajdzsán ezt a törekvést meg akarta akadályozni, miközben pár ember meg is halt. A kérelmezőt ezt követően letartóztatták árulás, illetve az állam alkotmányos rendjével szembeni fegyveres erők alkalmazása miatt. A fogvatartása alatt többször próbálták vallomástételre kényszeríteni, illetve az egészségügyi ellátást is megvonták tőle. Az ügy specialitását az adja, hogy egy börtönben kellett volna tárgyalást tartani. Ebben az esetben joggal lehet hivatkozni a nyilvánosság biztonsági okból történő kizárására. Azonban a Bíróság kimondta jelen esetben, „hogy megfelelő intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy a nyilvánosság tájékoztatást kaphasson a tárgyalás helyéről és idejéről, és a tárgyalás az érdeklődők számára megfelelően hozzáférhető legyen. Emellett, ha lakott területektől távol fekvő börtönben tartják a tárgyalást, akkor a közönség odaszállítása érdekében is intézkedniük kell a hatóságoknak.”¹¹ A kérelmezőt, Hummatovot az Európa Tanács politikai okból fogvatartottnak minősítette, és ahhoz, hogy Azerbajdzsán felvételre kerülhessen az Európa Tanácsba, a politikai fogvatartottak ügyeit újra kellett tárgyalni. A börtönbeli tárgyalásokkal kapcsolatban véleményem szerint biztonsági okokra hivatkozással a nyilvánosság korlátozható jogszerűen, de egyéb módon, például zártcélú távközlő hálózat útján történő tárgyalás tartásával a nyilvánosság célja megvalósítható.

A Szűcs v. Austria, illetve a Werner v. Austria ügyekben a Bíróság elmarasztalta Ausztriát, mivel egyik esetben sem tartottak nyilvános tárgyalást, illetve az ítéleteket sem hirdették ki nyilvánosan az előzetes fogvatartás miatti kártalanításért folyó eljárásban. A tényállások lényege jelen esetekben az volt, hogy a kérelmezőket csalási cselekmények, illetve hitelkártyával visszaélés gyanúja miatt őrizetbe vették a tárgyalásukig. Azonban utóbb mindkét esetben megszüntették a büntetőeljárást. A kérelmezők kártalanítási igényt terjesztettek elő ezt követően, de ezek valamennyi esetben elutasításra kerültek. A Bíróság indoklásában kifejtette, hogy a kérelmezőknek joga lett volna a nyilvános tárgyaláshoz, mivel a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt nyilvánosság kizárására alapot adó okok egyike sem alkalmazható, továbbá a Kormány azon kifogását sem tartotta elfogadhatónak, amely szerint a kérelmezők nem kérték nyilvános tárgyalás tartását, és ez által lemondtak nyilvános tárgyaláshoz való jogukról. A nyilvános ítélethirdetés hiányával kapcsolatban pedig azt állapította meg a Bíróság, hogy mivel a bírósági nyilvántartó hivatalok ténylegesen csak a Legfelsőbb Bíróság, a közigazgatási bíróság és az Alkotmánybíróság ítéleteinek teljes szövegét adták ki, így jelen esetben nem hirdették ki nyilvánosan az ítéletet és egyéb eszközökkel sem biztosították a nyilvánosságot az eljárásban.¹² Ugyanakkor ezzel szemben nem marasztalta el Ausztriát a Bíróság egy másik ügyben, amikor első fokon nem, csak a másodfokú eljárásban került sor nyilvános ítélethirdetésre.¹³ Egy másik ügyben pedig olyan megállapítást tett a Bíróság, hogy „nincs szükség még nyilvános kihirdetésre sem azokban az esetekben, amikor egy fellebbviteli bíróság a fellebbezés megengedhetősége, illetve elutasítása kérdésében dönt, vagy a sérelmezett döntést hatályon kívül helyezi és az alsóbb bíróságot új eljárásra utasítja.”¹⁴

A másodfokú eljárások tekintetében a Bíróság gyakorlata az, hogy amennyiben kizárólag jogkérdésben jár

¹⁰ Az *Osinger v. Austria* ügyben (Application no. 54645/00) Judgment of 24 March 2005. szintén személyiségi jogokra hivatkozott a tagállami bíróság, de az EJEB elmarasztalta Ausztriát hasonlóan az *Ohujic v. Croatia* üggyhöz.

¹¹ Grád András – Weller Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bírósághoz kézikönyv*. HVG-ORAC Budapest 2011. 311. p.

¹² *Werner v. Austria* (Application no. 21835/93) Judgment of 24 November 1997. és *Szűcs v. Austria* (Application no. 20602/92) Judgment of 24 November 1997. Magyar fordításban megjelent:

<http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/werner-ausztria-elleni-ugye-2185393> (Utolsó letöltés: 2017.09.11.)

<http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/szucs-ausztria-elleni-ugye-2060292> (Utolsó letöltés: 2017.09.11.)

¹³ *Lamanna v. Austria* (Application no. 28923/95) Judgment 10 of July 2001.

¹⁴ *Pretto v. Italy* (Application no. 7984/77) Judgment of 11 of July 1979., valamint Grád András – Weller Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bírósághoz kézikönyv*. HVG-ORAC Budapest 2011. 317. p.

el a fellebbviteli bíróság, akkor általában nyilvános tárgyalásra nincs szükség, de amennyiben első fokon ilyet nem tartottak, akkor a tárgyalás elmaradása az Egyezmény megsértését vonja maga után. A ténykérdésekben döntő bíróságok esetén pedig az a gyakorlat, hogy akkor kell mindenképpen nyilvános tárgyalást tartani, ha az elsőfokú bíróság ítéletét ténykérdésben is felül kell vizsgálniuk.¹⁵ Egy hasonló ügyben Norvégia elmarasztalására azért került sor, mert a harmadfokon eljáró és teljes felülvizsgálati jogkört gyakorló Legfelsőbb Bíróság annak ellenére nem tartott tárgyalást az ügyben, hogy egyrészt az érintett oldalán jelentős érdeksérelem forgott kockán, és a korábbi felmentő ítéletet megváltoztatva bűnösséget megállapító ítélet született.¹⁶

Összességében a nemzetközi vonatkozású ügyek kapcsán megállapítható, hogy az EJEB három aspektusból vizsgálja a nyilvánosság elvének érvényesülését, így az elsőfokú eljárásban, a fellebbviteli fórumok előtt, valamint az ítélethirdetések nyilvánossága tekintetében. A főszabály az, hogy nyilvános tárgyalást kell tartani, ettől csak akkor lehet eltérni, ha az érintett lemond ezen jogáról, vagy ha az adott ügytípusban nem szoktak tárgyalást tartani. A *Findlay v. the United Kingdom* ügyben továbbá az is rögzítésre került, hogy büntetőügyekben kiemelt fontosságot élvez a nyilvános tárgyalás követelménye.¹⁷ A vizsgált ügyek alapján megállapítható, hogy az elsőfokú eljárásban, illetve az ítélethirdetés alkalmával hangsúlyosabb szerep jut a nyilvánosságnak. A másodfokú eljárások során már nagyobb szabadsága van az eljáró bíróságoknak, viszont ekkor is kötelező a nyilvános tárgyalás, amennyiben ténykérdésben kell döntenie, jogkérdés esetén pedig akkor, ha elsőfokon nem tartottak nyilvános tárgyalást.

1.2. Magyar vonatkozású ügyek

A továbbiakban három olyan ügyet emelek ki, amikor Magyarország került elmarasztalásra az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt.

Csikós kontra Magyarország ügy

A magyar vonatkozású ügyben Csikós István kérelmező a 2004. augusztus 5.-én előterjesztett kérelmében azt állította, hogy a másodfokú bíróság úgy hagyta helyben elítélését és úgy súlyosbította büntetését, hogy a 6. cikk (1) és (3) bekezdését megsértve nem hallgatta meg őt, sem a védőjét. Az ügy alapját az adta, hogy 2003. június 16.-án Eger Városi Bíróság megállapította a kérelmező bűnösségét zsarolás bűntettében és három és fél év szabadságvesztésre ítélte. Az ügyész súlyosbításért, a kérelmező pedig felmentésért, illetve az ítélete enyhítéséért fellebbezett, valamint két további tanú kihallgatását is kérte a bíróságtól. Ezt követően a másodfokú Heves Megyei Bíróság zárt ülésen lefolytatott tanácskozást követően helyben hagyta a kérelmező elítélését és büntetését négy év szabadságvesztésre súlyosbította. A tanácskozáson nem volt jelen sem a kérelmező, sem a védője. A magyar Kormány a kérelem elfogadhatóságát is vitatta. Álláspontja szerint a kérelmező nem merítette ki a hazai jogorvoslati lehetőségeket az által, hogy nem terjesztett elő alkotmányjogi panaszt mielőtt a Bírósághoz fordult volna. Hivatkozott emellett a 20/2005. (VI. 26.) AB határozatra, amelyben az Alkotmánybíróság megsemmisítette a Be. 360. §-t alkotmányellenessége miatt, illetve felsorolta, hogy mely jogerősen befejezett ügyekben nem alkalmazható. A Bíróság azonban osztotta a kérelmező azon álláspontját, amely szerint „valamely jogorvoslat csak akkor tekinthető „hatékonynak” tekintettel a 35. cikk 1. bekezdésének céljaira, hogyha „közvetlen és gyors” védelemben részesíti az Egyezményben biztosított jogokat – e feltételnek pedig az alkotmánybírósági eljárás nem tesz eleget: a 2005. május 26-i határozat olyan ügyekben hozott döntést, amelyekben 2003-ban,

¹⁵ A *Helmerts v. Sweden* ügyben (Application no. 11826/85) Judgment of 29 October 1991, illetve az *Ekkatani v. Sweden* ügyben (Application no. 10563/83) Judgment of 26 of May 1988. A fenti ügyekben a Bíróság megállapította az Egyezmény sérelmét, tekintettel arra, hogy nem állt fenn semmilyen speciális körülmény, amely indokolta volna a tárgyalás mellőzését.

¹⁶ *Botten v. Norway* (Application no. 16206/90) Judgment of 19 of February 1996. - GrádAndrás – WellerMónika: *A strasbourgji emberi jogi bíraskodás kézikönyve*. HVG-ORAC Budapest 2011. 315. p. Ezen ítélettel ellentétes döntés született viszont a *Jan-Ake Andersson v. Sweden* (Application no. 11274/84) Judgment of 29 of October 1991., a *Fejde v. Sweden* (Application no. 12631/87) Judgment of 29 of November 1991. és a *Döry v. Sweden* (Application no. 28394/95) Judgment of 12 of November 2002 ügyekben.

¹⁷ *Findlay v. the United Kingdom* (Application no. 22107/93) Judgment of 25 February 1997.

illetve 2004-ben került sor az elítélésre.”¹⁸ A Bíróság azt is kiemelte, hogy anélkül semmisítette meg az AB az említett rendelkezést, hogy elrendelte volna a büntetőeljárás felülvizsgálatát az eredményes panaszosok tekintetében, így az Alkotmánybíróság intézkedése nem biztosította az Egyezményben védett jogok megsértésének az orvoslását. A Bíróság döntése értelmében Magyarországot elmarasztalta, mivel a tisztességes tárgyalás követelményének nem felel meg az, hogy a kérelmező ügyében az ítéletet a másodfokú ügy súlyosbította, hogy sem ő, sem a védője nem lehetett jelen.

Kiss Sándor Lajos kontra Magyarország ügy

Az előző Csikós ügyhöz hasonlóan a kérelmező azt állította, hogy a fellebbviteli bíróság anélkül hagyta helyben a bűnösséget megállapító ítéletét, hogy ő vagy a védője jelen lehetett volna az ülésen, és ez által megsértette az Egyezmény 6. cikkének (1) és (3) bekezdését. A kérelmező ügyében két büntetőeljárás volt folyamatban. Az első büntetőeljárás: 2002. januárjában a Pesti Központi Kerületi Bíróság zsarolás és kifosztás büntette miatt, mint visszaesőt 8 év szabadságvesztésre ítélte. A fellebbezés nyomán a Fővárosi Bíróság átminősítette a cselekményeket, illetve a büntetését 5 év szabadságvesztésre csökkentette. A második büntetőeljárásban, 2003. februárjában a kérelmezőt súlyos testi sértés elkövetésével gyanúsították meg és a PKKB bűnösnek is találta e vádpontban. A kérelmező fellebbezett, felmentését kérve azon az alapon, hogy az ítélet megalapozatlan volt. A Fővárosi Bíróság arról tájékoztatta a kérelmező védőjét, hogy a fellebbezési kérelmet zárt ülésen bírálja el. Válaszában avédő részletesen előterjesztette érveit, s nyilvános tárgyalás tartását kérte (további tanúk kihallgatását kérte).

2005. februárjában a Fővárosi Bíróság zárt ülésen tanácskozott és helyben hagyta a kérelmező elítélését. A kérelmező sérelmezte, hogy a tisztességes eljáráshoz való joga csorbult az által, hogy a másodfokú bíróság zárt ülésen hagyta helyben az ítéletet. A Kormány álláspontja szerint mind a kontradiktórius eljárás, mind a fegyverek egyenlőségének elvét tiszteletben tartotta a másodfokú bíróság, és a büntetőeljárásról szóló törvény hatályos rendelkezéseinek megfelelően járt el. Hivatkozott a *Constantinescu v. Romania*¹⁹ ügyben hozott EJEB ítéletre, amely ügytől eltérően jelen esetben a Fővárosi Bíróság nem találta megalapozatlannak az elsőfokú ítéletet, és nem látta szükségesnek bizonyítás felvételét vagy a kérelmező személyes meghallgatását sem. „Végül a Kormány rámutatott arra, hogy a fent említett esetektől eltérően – amelyekben a terhelt bűnösségét első ízben a másodfokú bíróság állapította meg – a másodfokú bíróság csupán felülvizsgálta az elsőfokú ítéletet, amely már elítélte a kérelmezőt. Ilyen körülmények között nem volt szükség nyilvános tárgyalás tartására.”²⁰ A kérelmező hivatkozott a Bíróság esetjogára, amely szerint a szóbeli és nyilvános tárgyalás követelménye kifejezetten büntető kontextusban fontos. A Bíróság is hangsúlyozza az ítéletben, hogy a büntetőjogi vádak elbírálása során a terhelt személyes kihallgatásának kell a főszabálynak lennie, és ezen elvtől csak kivételesen indokolt esetben lehet eltérni. Az eltérést a Bíróság álláspontja szerint indokolhatja a bűncselekmény súlyának csekély volta, vagy akár a súlyosítási tilalom intézménye is.²¹ Jelen ügyben azért lett volna indokolt a nyilvános tárgyalás tartása a Bíróság szerint, mivel a kérelmező ellen felhozott vádak – a súlyos testi sértés – a „büntetőjog magvához tartoznak”. Továbbá, a kérelmező számára a szabadságvesztés tétje is nagy volt (4 év), ami a Bíróság véleménye alapján jelentős stigmával járt. A nyilvános meghallgatást ezen érvek mellett még az is indokolta, hogy a kérelmező a fellebbezésében a felmentését kérte, ezért sem helytálló a Kormány azon álláspontja, amely a szerint a szavahihetőség az ügyben nem bírt relevanciával. Nem utolsó sorban pedig az sem elhanyagolható szempont, hogy a kérelmező kifejezetten kérte, hogy a fellebbviteli bíróság nyilvános tárgyalást tartson az ügyében. Ezek alapján Magyarország a Bíróság álláspontja szerint megsértette az EJEE 6. cikkének 1. bekezdését.

Pákozdi kontra Magyarország ügy

A Pákozdi ügy eltér a korábban tárgyalt ügyektől, mivel nem tartozik szoros értelemben a büntetőjog hatálya alá, tekintettel arra, hogy a tárgya adóbírság kiszabása, csak az EJEB minősítette büntetőjogi jellegűnek a 6. cikk alkalmazhatósága szempontjából.²² A Bíróság először is arra kereste a választ, hogy

¹⁸ *Csikós v. Hungary* (Application no. 37251/04) Judgment 5 of December 2006.

¹⁹ *Constantinescu v. Romania* (Application no. 10277/04) Judgment of 30 September 2008.

²⁰ *Sándor Lajos Kiss v. Hungary* (Application no. 26958/05) Judgment 29 of December 2009.

²¹ *Fejde v. Sweden* (Application no. 12631/87) Judgment of 29 October 1991.

²² A Bíróság megfogalmazása szerint vannak olyan ügyek, amelyek enyhébb súlyú „büntetőjogi vádakot” érintenek,

jelen esetben az eljárás büntetőjoginak minősül-e és ez által vonatkoznak-e rá a 6. cikkben foglalt garanciák. A Bíróság esetjoga 3 kritériumot állapít meg, amely alapján eldönthető, hogy fennáll az Egyezmény 6. cikke szerinti „büntetőjogi vád” esete. Ezek: (1) jogsértés hazai jog szerinti minősítése, (2) a jogsértés természete, (3) az érintett személyt fenyegető büntetés súlyosságának a természete és mértéke.²³ A második és a harmadik feltétel vagylagos és nem szükségszerűen kumulatív. Ha az első feltételt vizsgáljuk, láthatjuk, hogy a bíróságok nem tartoznak a büntetőjog hatálya alá. A második feltétel esetében megállapítható, hogy a bíróságok büntetési célt szolgálnak, a harmadik kritérium vonatkozásában pedig a jelen esetben kirótt 5.480.808 HUF (19.500 EUR) összegű bírság valóban jelentős volt a Bíróság álláspontja szerint. E következtetés alapján az EJEE 6. cikkének értelmében büntetőjogi vádat emeltek a kérelmezővel szemben. A Kormány a nyilvános tárgyalás hiányával kapcsolatban hivatkozott egyrészt arra, hogy az ügy tárgya nem minősül a szűkebb értelemben vett büntetőjog hatálya alá, továbbá nem merült fel semmilyen ténybeli vagy jogi kérdés, amelyet az iratok alapján nem lehetett volna elbírálni. A Kormány érvként felhozta azt is, hogy a Legfelsőbb Bíróság ítélete csak jogkérdésre vonatkozott és a kérelmező egyébként sem kérte tárgyalás tartását, holott erre joga lett volna. A Bíróság helyt adott a Kormány azon érveinek, amelyek szerint a tárgyalás tartása nem abszolút követelmény, továbbá az észszerű időn belüli elbírálás alapelvét is sértené, ha minden ügyben tárgyalás tartása lenne a kötelező. Az EJEB végkövetkeztetése pedig az volt, hogy mivel a Legfelsőbb Bíróság volt az utolsó fórum, amely az ügyben dönthetett, - arra tekintettel, hogy a Legfelsőbb Bíróság ítéletében azon álláspontra helyezkedett, hogy az alsóbb szintű bíróság hibásan értékelt a bizonyítékokat, az adóhatóság pedig helyesen, - köteles lett volna tárgyalást tartani. „A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy büntetőeljárással egyenértékű jellegű eljárás során, ahol a bizonyítási teher törvény alapján a kérelmező terhére fordul át, és ahol a tények relevanciájának ismételt értékelésére kerül sor, az ügy érdemében tárgyalás tartása nélkül való döntés a tisztességes tárgyalásra vonatkozó követelményeknek nem felel meg.”²⁴

Összességében megállapítható, hogy az EJEB gyakorlatában kiemelt szerepet játszik a tárgyalások nyilvánosságának garanciája. Látható, hogy a Bíróság a nyilvánosság szempontjából kiemelten kezeli a büntetőügyeket, és ennek több ítéletében is hangot ad [pl.: Findlay v. the United Kingdom (Application no. 22107/93) Judgment of 25. February 1997.] Az elsőfokú eljárás során szinte kivétel nélkül (csak nagyon szűk körben enged eltérést, például, ha a jogosult lemond e jogáról, vagy alapvetően nem szoktak az ügytípusban nyilvános tárgyalást tartani a bíróságok) érvényesülnie kell a követelménynek, a fellebbviteli fórumok előtt már kevésbé kezeli szigorúan a kérdést, de ebben az esetben is alapos indokkal lehet csak korlátozni a nyilvános tárgyaláshoz való jogot. Az ítélethirdetések nyilvánossága pedig ugyanolyan fontossággal bír, mint a nyilvános elsőfokú tárgyalások tartásának kötelezettsége. Előrevetíthető, hogy a magyar büntetőeljárás törvény ezeknek a szabályoknak igyekszik megfelelni, ezzel azonban a későbbiekben foglalkozom.

2. A nyilvánosság elvének megjelenése az európai alkotmányokban

A nyilvánosság elvének jelentőségét mutatja az is, hogy szinte valamennyi európai ország alkotmányában megjelenik az elv, hasonlóan az Alaptörvényhez. Abban eltérések mutatkoznak, hogy az alkotmány mely részében találjuk meg az alkotmányos követelményt. Előfordul, hogy az alapvető jogok, szabadságok között helyezi el a jogalkotó, van, mikor az igazságszolgáltatás szervezetére vonatkozó szabályozás kapcsán rögzíti, és arra is van példa, hogy mind az alapvető szabadságok, mind az igazságszolgáltatásra vonatkozó rendelkezések közt is megtalálható a nyilvános tárgyalás követelménye. E három csoport alapján rendszerezve a következők állapíthatók meg: az alapvető szabadságok közt helyezik el a nyilvánosság követelményét Észtország, Finnország, Lengyelország, Málta, Svédország, Szlovákia és Szlovénia alkotmányai, illetve természetesen ugyanez a helyzet az Alaptörvény esetében is.²⁵ Az

---

illetve nem járnak az eljárás alá vont személy megbélyegzésével. - Grád András – Weller Mónika: *A strasbourgji emberi jogi bírászkodás kézikönyve*. HVG-ORAC Budapest 2011. 317. p.

²³ *Engel and Others v. the Netherlands* (Application no. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72) Judgment 8 of June 1976.

²⁴ *Pákozdi v. Hungary* (Application no. 51269/07) Judgment 25 of November 2014.

²⁵ Németh Lajos (szerk.): *Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*. WoltersKluwer, Budapest, 2016., 295, 319, 477,

igazságszolgáltatás szervezetére vonatkozó szabályok között találjuk meg a nyilvánosságot Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Dánia, Görögország, Hollandia, Horvátország²⁶, Luxemburg, Portugália alkotmányaiban.²⁷ A 3. csoportot, mint ahogy már említettem, azok az országok alkotják, amelyek alkotmányában kétszeresen is megjelenik az elv, ezek: Csehország, Litvánia, Románia, Spanyolország, Franciaország, Írország, Lettország alkotmányaiban a nyilvánosság elve nem található meg, illetve az olasz és a német alkotmány csak a tisztességes eljárás követelményét rögzíti, tekintettel arra, hogy a nyilvánosság a tisztességes eljárás egyik összetevője, így úgy gondolom közvetetten ezekben az alkotmányokban is fellelhető az elv.²⁸ Az alkotmányok nagy része a tárgyalások nyilvánosságát, illetve az ítélethirdetés nyilvánosságát rögzíti, elismeri, hogy kivétel tehető a nyilvánosság alól, a zárt tárgyalás eseteinek meghatározását az eljárási törvényekre bízta.²⁹ Találkozhatunk azonban olyan esetekkel is, amikor igen hosszasan tárgyalja az alkotmány a nyilvánosságra vonatkozó szabályokat, rögzítve a zárt tárgyalás eseteit is. Ezt a megoldásnak jónak tartom, mivel ezáltal hangsúlyosabb szerep jut az elvnek, és a bíróságok is komolyabb jelentőséget tulajdonítanak neki, tekintettel arra, hogy az alkotmány rögzíti a kivételeket. A belga alkotmány 148. cikke szerint a nyilvánosság kizárható, ha a közrendet vagy a közérkölcst veszélyezteti.³⁰ Egy másik fontos szabály véleményem szerint, hogy az alkotmány kiemeli, hogy politikai bűncselekmények, valamint sajtóvétségek esetén a zárt ajtó mögötti tárgyalást csak egyhangúlag lehet elrendelni. Ezt indokolt lenne a hazai jogalkotónak is megfontolni, és egy hasonló szabályt létrehozni. Ciprusban a Köztársaság biztonsága és a közérkölcsek érdekében rendelhető el a zárt tárgyalás, amelyen csak a felek vehetnek részt. [Ciprus Alkotmánya 30. cikk (2) bek.]³¹ Az észt alkotmány Második fejezet, 24. cikk (3) bekezdése alapján állami vagy üzleti titok, a közérkölcsek, a családi élet vagy az emberek magánéletének védelme céljából zárható ki a nyilvánosság (bár ez utóbbi kettő inkább polgári jellegű jogvitáknál releváns, és nem büntetőjogi vonatkozásban), illetve elrendelhető a zárt tárgyalás a fiatalok, a sértett vagy az igazság érdekében is. A horvát alkotmányban az eddigiekhez hasonlóan szintén megjelenik a közérkölcsek, közrend, ezen felül még a kiskorúak részvételével zajló pereket, katonai, szolgálati, üzleti titkok megőrzését rögzíti a 120. cikk. A lengyel és a litván alkotmány is hasonlóan határozza meg a zárt tárgyalás elrendelésének eseteit.³² Málta alkotmányában megjelenik a nyilvánosság kizárásának eseteként az alávetésen alapuló bírósági eljárások, illetve a máltai bíróságok joggyakorlata alapján ezzel azonos természetű eljárások, az adókkal kapcsolatos tárgyalások, a nemzetvédelem, a köznyugalom, illetve amennyiben a nyilvánosság a 18 év alatti személyek jólétét veszélyeztetné, szintén elrendelhető a zárt tárgyalás, amikor csak a felek és jogi képviselőik vehetnek részt a tárgyaláson. [Málta Alkotmánya 39. Cikk (3) - (4) bek.]³³

Összességében megállapítható, hogy az elv gyakorlatilag valamennyi európai ország alkotmányában megjelenik, ami bizonyítja, hogy a tárgyalások nyilvánosságának követelménye egyáltalán nem hanyagolható el, és fontos garanciát jelent a terhelt számára ahhoz, hogy a tisztességes eljárásból való joga ne szenvedjen csorbát, másrészt az igazságszolgáltatás ellenőrzése is a nyilvánosság, és ennek a keretében a média feladata, ezáltal elkerülhető az önkényes, visszaélésre lehetőséget adó bírósági eljárások tömege.

607, 915, 943, 979. pp.

²⁶ Horvátország alkotmánya az emberi jogok és alapvető szabadságok részében a tisztességes eljárás követelményét rögzíti, így a horvát alkotmány a 3. csoportba is sorolható lenne, tekintettel arra, hogy a tisztességes eljárás egyik garanciájának tekinthető a nyilvános tárgyalás követelménye. Ennek ellenére a 2. csoportban tartom indokoltnak elhelyezni, mivel vannak olyan alkotmányok, amelyek konkrétan rögzítik a nyilvánosság elvét mind az igazságszolgáltatás, mind az alapvető jogok körében.

²⁷ Németh Lajos (szerk.): *Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*. WoltersKluwer, Budapest, 2016. 11, 93, 133, 159, 231, 365, 405, 423, 553, 749. pp.

²⁸ Uo. 205, 525, 839, 879, 341, 451, 513. pp.

²⁹ Lásd: Ausztria, Bulgária, Csehország, Finnország, Hollandia, Románia, Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia alkotmányai.

³⁰ Németh Lajos (szerk.): *Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*. WoltersKluwer, Budapest, 2016., 119.p.

³¹ Uo. 167. p.

³² Uo. 295, 423, 477, 525. pp.

³³ Uo. 616. p.

3. A nyilvánosság elvének szabályozása az 1998. évi XIX. törvény alapján

3.1. Fogalma, rendszerbeli helye

A nyilvánosság elve azt jelenti, hogy a bírósági tárgyalásokon főszabály szerint bárki részt vehet. Ami a rendszertani elhelyezést illeti, a nyilvánosság elve egy olyan működési alapelv, amelyet a hatályos Alaptörvény is tartalmaz a tisztességes eljárás keretén belül, valamint ahogy már az első fejezetben említettem, az Emberi Jogok Európai Egyezménye is deklarálja, emiatt pedig találon tartom Kengyel Miklós szavait, még pedig, hogy a nyilvánosság „emberjogi színezetű” elv.³⁴ Tóth Mihály az alapelveket az állam és a terhelt viszonya alapján kategorizálja, ezen megközelítés szerint a nyilvánosság az állam oldaláról megfogalmazott elv. Végül pedig különbség tehető aszerint, hogy az egész büntetőeljárásban vagy csak egyes szakaszokban érvényesül egy alapelv, e különbségtétel alapján a nyilvánosság természetesen kizárólag csak a bíróság eljárásában érvényesülő elv. Mindezekon felül „A nyilvánosság alapvetően a biztositék szerepét tölti be a büntetőeljárásban, garancia a független és pártatlan ítékezés mellett arra, hogy a terhelt ne kerüljön hátrányos helyzetbe a hatóságokkal szemben.”³⁵

A büntetőeljárás törvényéből is kitűnik, hogy a nyilvánosság elve kizárólag a tárgyalási szakaszban érvényesül, mivel nem a törvény elején az Alapvető rendelkezések között került elhelyezésre, hanem a Bírósági eljárás általános szabályai című fejezetben. A Be. 237. § (1) bekezdése szerint: „A bíróság tárgyalása nyilvános.” A nyilvánosságnak alapvetően két fajtája különíthető el: az ún. népnilvánosság, amely teljes nyilvánosságot jelent, tehát bárki jelen lehet a tárgyaláson, és az ügyfélnyilvánosság (megtevesztő kicsit az elnevezés úgy vélem, mivel nem csak a vádló, vádlott, védő lehet jelen ebben az esetben, hanem ennél tágabb kör). A főszabály alól azonban vannak kivételek, amelyek két csoportra oszthatók, egyrészt beszélhetünk a nyilvánosság korlátairól, másrészt pedig a nyilvánosság kizárásáról, azaz a zárt tárgyalás esetről.

3.2. A nyilvánosság korlátozása

A nyilvánosság korlátozására két esetben kerülhet sor, az egyik a férőhely hiányára hivatkozással, amennyiben a tárgyalás szabályszerű lefolytatása, méltóságának, biztonságának megőrzése érdekében szükséges, helyszűke esetén meghatározhatja a tanács elnöke a hallgatóság létszámát. [Be. 237.§ (1) bek.] Ennek az esetnek az elkerülése érdekében megoldás, hogy a nagyobb érdeklődésre számot tartó ügyeket nagyobb tárgyalótermekben tárgyalják, továbbá, hogy előzetes regisztrációhoz kötik a tárgyaláson való részvételt, amit jelenleg is alkalmaznak a bíróságok a sajtó vonatkozásában.³⁶ A másik korlát pedig a hallgatóság életkorával függ össze, e szerint a 14. életévét be nem töltött személy a hallgatóság tagjaként nem vehet részt a tárgyaláson, míg a 14. életévét betöltött, de 18. életévét be nem töltött személyt a tanács elnöke a tárgyaláson a hallgatóság köréből kizárhatja. [Be. 237. § (2) bek.]

3.3. A nyilvánosság kizárása

A nyilvánosság kizárására, azaz zárt tárgyalás elrendelésére csak szűk körben van lehetőség, és csak törvényben meghatározott okok fennállta esetén. A nyilvánosság kizárható a tárgyalás egy részéről, vagy akár az egész tárgyalásról. A bíróság a zárt tárgyalást indokolt határozattal (pervezető végzéssel) rendelheti el, amelyet nyilvános tárgyaláson kell kihirdetni. Felvetődhet a kérdés, hogy mi a következménye, ha nem indokolt határozattal rendelik el a zárt tárgyalást. Ezzel kapcsolatban a Kúria Bfv.I.1200/2016/6.számú ügyben arra a megállapításra jutott, hogy a nyilvánosság kizárásáról rendelkező határozat indokolásának elmulasztása legfeljebb relatív eljárási szabálysértés lehet, amely önmagában nem von maga után feltétlen hatályon kívül helyezést. Az ügy alapját szolgáló tényállás szerint a vádlottak ellen zsarolás büntette miatt volt eljárás folyamatban, a Kúria elé az I. rendű terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítvány

³⁴ Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris Kiadó, Budapest 2014. Idézi: Herke Csongor – Fenyvesi Csaba – Tremmel Flórián: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012. 49. p.

³⁵ Fantoly Zsanett – Gácsi Anett Erzsébet: *Eljárási büntetőjog - Statikus rész*. Lurisperitus Bt., Szeged, 2013. 82. p.

³⁶ Háger Tamás: *A nyilvánosság mint a tisztességes eljárás egyik garanciája a büntetőperben*. Pro Futuro 2014/1. szám. 51-52. pp.

alapján került, amelyben sérelmezte, hogy a tárgyalásról a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki. Az ügyben az elsőfokú bíróság a nyilvánosságot a tanúk kihallgatásának idejére zárta ki, egyebekben nyilvános tárgyalást tartott. A tanúk nyilvánosság kizárásával történő kihallgatását az indokolta, hogy egyrészt a tanúk jelezték, hogy a terheltek távollétében kívánnak vallomást tenni, valamint ami kifejezetten indokoltá tette a bíróság ezen döntését, hogy azokat a tárgyalásokat megelőzően, amelyen tanúk kihallgatására is sor került volna, „a tárgyalóterem előtt nagy számban jelentek meg olyan személyek, akik megjelenése, fizikai testalkata, viselkedése egyértelműen félelemkeltő volt, és akik nyilvánvalóan a terheltek társaságához tartoztak. A bíróság a közvetlenség elve alapján egyértelműen megállapította, hogy e személyek célja a tanúk befolyásolása, megfélemlítése volt.”³⁷ Ezen felül még a sértett jelezte azt is, hogy a tárgyalást megelőzően kigyúrt, félelemkeltésre alkalmas személyek jelentek meg az üzemanyagöltő állomás mellett (a sértett munkahelye). Mindezek alapján rendelte el a zárt tárgyalást a bíróság, illetve a tanúk épületen belüli elkülönítéséről is gondoskodott, mert megítélése szerint csak így lehetett biztosítani a tanúk védelmét, valamint a vallomásuk befolyásolástól mentes megtételét. Eljárási hibát csak abban vétett a bíróság, hogy a Be. 237. § (3) bekezdésének rendelkezése ellenére nem indokolta a nyilvánosság kizárásáról szóló határozatát, de később ezt is orvosolta, mivel új határnapra idézte meg a tanúkat és ebben az esetben újra a nyilvánosság kizárásáról döntött, csak ekkor már indokolt határozattal. Egyetértek azon állásponttal, hogy feltétlen eljárási szabálysértést nem eredményezhet, a felülbíráló szervnek kell mérlegelnie, hogy milyen hatással volt ez a mulasztás az eljárás menetére. A Szegedi Ítéltábla is megállapította a relatív eljárási szabálysértést, amikor az elsőfokú bíróság a tárgyalás egy részéről a nyilvánosságot kizárta, de ezt a döntését nem indokolta. Ugyanakkor az iratokból egyértelműen megállapítható volt, hogy ez minősített adat védelme érdekében történt, tehát a 373. § (1) bekezdés II. f) pontja nem állt fenn jelen esetben sem.³⁸

A bíróság nyilvánosság kizárása tárgyában hozott határozata ellen nincs helye külön fellebbezésnek, a nyilvánosság indokolatlan kizárását maximum az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni. Ennek ellenére a Budapest Környéki Törvényszék a nyilvánosság kizárása érdekében tett indítványt elutasította, és ez ellen külön fellebbezési jogot biztosított a 238. § (1) bekezdése ellenére. A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla megállapította, hogy eljárási szabályt sértett a törvényszék, azonban ez a relatív eljárási szabálysértés az eljárás egészének törvényességére nem hatott ki.³⁹ Ezt a rendelkezést abból a szempontból tartom sérelmesnek, hogy nincs önálló fellebbezési joga a sértettnek, illetve a tanúnak, ezáltal ők nem tudnak semmilyen jogorvoslattal élni, ha a nyilvános tárgyaláshoz fűződő joguk csorbát szenved, azonban azt is meg kell jegyezni, ha az eljárás során bármikor fellebbezni lehetne a nyilvánosság kizárása ellen, az a tárgyalások indokolatlan elhúzásához vezetne. Ennek következtében habár bizonyos mértékben sérül a sértett, illetve a tanú jogorvoslati joga, az eljárások elhúzódásának megakadályozása érdekében indokoltnak tartom ezt a szabályt. Továbbá a kizárásról szóló határozat nem is mindig bírálható el az ügydöntő határozat ismerete nélkül. A zárt tárgyalást a bíróság hivatalból vagy indítványra rendeli el, indítványtételi joga pedig az ügyésznek, a vádlottnak, a védőnek, a sértettnek, illetőleg a tanúnak van. A Be. 237. § (3) bekezdése sorolja fel a zárt tárgyalás esetköreit, ezek pedig: (1) erkölcsi ok, (2) az eljárásban résztvevő kiskorú védelme érdeke, (3) eljárásban részt vevő személyek, így különösen a különleges bánásmódot igénylő sértett, továbbá a tanú védelme érdeke, (4) a minősített adat védelme. A kizárási okokkal kapcsolatban az 1/2007. BK véleményalapján a kizárás törvényes feltételeit körültekintően kell vizsgálnia mind a kizáró, mind a felülbíráló bíróságnak és irányadónak rendeli a Be. eljárási cselekményekre és a bizonyítás törvényességére vonatkozó rendelkezéseit, így például az emberi méltóságot, személyiségi jogok védelmét, tiszteletben tartását.

A nyilvánosság erkölcsi okból történő kizárására tipikusan nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetén kerül sor, azonban természetesen más érdekek védelme is szóba kerülhet e körben. Nem a Btk. XIX. fejezetéhez kapcsolódik, azonban a nyilvánosság erkölcsi okból történő kizárásával kapcsolatban született egy elvi bírósági határozat is (EBH2000.190), amely kimondja, hogy „nem alapozza meg a nyilvánosság erkölcsi okból történő kizárását önmagában az a tény, hogy a vádlott és a sértett között homoszexuális kapcsolat állt fenn, mivel az azonos neműek közti párkapcsolat előfordulása társadalmilag már tudomásul vett tény, amely – éppen ezért – a bírósági eljárásban sem pozitív, sem

³⁷ Kúria Bfv.I.1200/2016/6.

³⁸ Szegedi Ítéltábla Bf.II.151/2013/34.

³⁹ Fővárosi Ítéltábla 5. Bf.334/2014/10., Budapest Környéki Törvényszék 11.B.33/2013/105.

negatív diszkriminációt nem eredményezhet.⁴⁰ A tényállás szerint a vádlott és a sértett között homoszexuális kapcsolat állt fenn, amely során többször nézeteltérések alakultak ki köztük, amely volt, hogy tettelegességgig fajult, és általában a sértett sérülésével végződött, mivel ő volt a gyengébb testalkatú. A vádlott a vádbeli időben más nővel is kapcsolatot létesített, de a sértettel sem szakított, ezt követően pedig a vádlott, az új barátnője és a sértett egy szórakozóhelyen találkoztak és közösen italoztak, majd a vádlott és a sértett között nézeteltérés és lökdösődés alakult ki, a vádlott pedig a sértettet 3-4 méter távolságból egy közeledő villamos elé lökte. A cselekmény következtében a sértett közvetett életveszélyes állapotba került, amelyet a szakszerű orvosi ellátás szüntetett meg. A Legfelsőbb Bíróság elé került az ügy fellebbezések folytán, amely megállapította, hogy az elsőfokú bíróság eljárási szabályt sértett, amikor a tárgyalásról a nyilvánosságot kizárta erkölcsi okból. A nyilvánosság kizárására azonban erkölcsi okból akkor kerülhet sor, „ha az ügyben előre láthatóan az általános erkölcsi felfogásra károsan ható, az erkölcsi szabályokkal ellentétes magatartás, viselkedés kerülne a nyilvánosság elé, ami sérthetné a közérkölcset, vagy az ügyben szereplő felek jó hírét, azonban az, hogy a sértett és a vádlott között homoszexuális kapcsolat állt fenn, ezt nem alapozza meg.”⁴¹

Az eljárásban résztvevő kiskorú védelme érdekében a nyilvánosság kizárása akkor indokolt, ha azt a kiskorú értelmi vagy érzelmi fejlődése megkívánja.⁴²

Az eljárásban résztvevő személyek vagy tanú védelme érdekében akkor van szükség a nyilvánosság kizárására, ha személyes biztonságuk ezt igényli.⁴³ A nyilvánosság kizárásának ezen esetkőre 2015. november 1.-jével módosult, amikor kiegészítették azzal, hogy a különleges bánásmódot igénylő sértett védelme is megalapozza a zárt tárgyalás elrendelését. Kutatásom során arra a következtetésre jutottam, hogy ez az ok, amelyre hivatkozással a legtöbb esetben elrendelik a bíróságok a nyilvánosság kizárását. A Legfelsőbb Bíróság egy ügyben megállapította, hogy a tárgyalás nyilvánosságának a kizárására és zárt tárgyalás elrendelésére sem formailag, sem ténylegesen nem került sor, ezért nem állapítható meg a Be. 373. §-a (1) bekezdésének II. f) pontja szerint abszolút hatályon kívül helyezési ok. (BH 2012.30.) Az említett BH alapját adó ügyben a terhelteket rablás, illetve lopás büntetében mondta ki bűnösnek az elsőfokú bíróság. A tényállás szerint a terheltek a vádbeli időszakban heti rendszerességgel, akár naponta többször jelentek meg lopási szándékkal a város egyik áruházában. Egyik alkalommal az áruházban biztonsági őrként dolgozó D. Zs. meg akarta akadályozni a lopást, de az I. rendű terhelt meggátolta, hogy a II. rendű terhelt után menjen, azzal, hogy odaállt elé és egyik kezét a sértett kabátja zsebébe tette és miközben a testük érintkezett, azt odanyomta a biztonsági őr hasához, közben fenyegetésképpen azt mondta a sértettnek, hogy „álljál le te köcsög, mert szétütlek”. Az I. rendű terhelt fellépése következtében a sértett felhagyott azzal a szándékkal, hogy megállítsa a II. rendű vádlottat. A tárgyalás előtt D. Zs. egy beadványban kérte a bíróságtól a vádlottak távollétében történő kihallgatását, hivatkozva a saját, illetve családja testi épségének védelmére. A bíróság a kihallgatás megkezdését megelőzően a Be. 292. § (2) bekezdésére hivatkozva, a vádlottakat felhívta a tárgyalóterem elhagyására, valamint a vádlottak hozzátartozóiból álló hallgatósággal szemben is ugyanígy járt el. D. Zs. kihallgatásakor az I. rendű vádlott védője a Be. 237. § (3) bekezdésének c) pontjára (tehát a tanú védelme érdekében esetre) hivatkozással a nyilvánosság kizárásáról szóló indokolt határozat meghozatalát indítványozta, azonban ezt az indítványt a bíróság elutasította. A bíróság álláspontja szerint a vádlottak tárgyalóteremből való eltávolítására D. Zs. kérelme miatt volt szükség, tekintettel, hogy tart a vádlottaktól, míg a hozzátartozók eltávolítását pedig biztonsági okok indokolták. D. Zs. kihallgatását követően a vádlottak és hozzátartozóik visszatérhettek a tárgyalóterembe, illetve a következő tárgyaláson D. Zs. vallomását ismertették, amelyre a vádlottak észrevételt tehetek. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint az eljáró bíróság megalapozottan döntött úgy, hogy eltávolítja a vádlottakat a tárgyalóteremből D. Zs. kihallgatásának tartamára, azonban az eljárási jogszabályokat tévesen értelmezte a bíróság azzal, hogy a hallgatóság egy részét a nyilvánosság kizárására vonatkozó indokolt határozat nélkül távolította el a tárgyalóteremből, holott a Be. alapján ez kötelessége

⁴⁰ EBH2000.190.

⁴¹ Uo.

⁴² Belovics Ervin – Tóth Mihály: *Büntető eljárásjog*. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 350. p.

⁴³ Debreceni Ítéltábla Bf.III.380/2007/15.– „A nyilvánosság kizárása a Be. rendelkezéseinek alkalmazásával a tanú védelme érdekében nem valósított meg eljárási szabálysértést, mivel ez volt az egyetlen olyan lehetőség, amely a szubjektív védelmet igénylő tanú vallomásának megismeréséhez, értékeléséhez vezetett.”

lett volna. Ugyanakkor azt is megállapította, hogy a tanú oldalán fennálló magánérdek meghaladja a nyilvánosság elvében megnyilvánuló közérdeket. A hallgatóságot ugyan eltávolították a tárgyalóteremből, de a sajtó képviselője jelen lehetett D. Zs. kihallgatásán, ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy ezzel sem sértett a bíróság eljárási szabályt, mivel alapvetően nem került sor a tárgyaláson a nyilvánosság kizárására. Az I. rendű terhelt védője felülvizsgálati indítvánnyal élt a nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárására hivatkozással, miszerint sérült a terhelt nyilvános tárgyaláshoz való alapjoga, azonban a Legfelsőbb Bíróság – helyesen elutasította az indítványt – mivel az eljáró bíróság a 292. § (2) bekezdése alapján távolította el a terheltet a tárgyalásról és nem a 237. § (3) bekezdés c) pont alapján, így a Be 373. § (1) bekezdés II. f) pont szerinti abszolút hatályon kívül helyezési ok nem valósult meg.⁴⁴

A Fővárosi Ítéltábla egy hasonló ügyben szintén nem állapított meg abszolút hatályon kívül helyezési okot, amikor a tanú kihallgatásának időtartamára a vádlottat és hozzátartozóit a bíróság eltávolította a tárgyalóteremből. A jegyzőkönyvben nem volt adat arra vonatkozóan, hogy a hozzátartozókon kívül részt vett-e más a tárgyaláson a hallgatóság tagjaként, illetve arra sem, hogy akár a vádlott, akár hozzátartozói sérelmezték volna eltávolításukat a tárgyalóteremből. Ugyanakkor az sem elhanyagolható tény, hogy a Be. 292. § (2) bekezdése arra ad felhatalmazást, hogy a vádlott távollétében hallgatható meg a tanú, és ez a szakasz nem jelenti azt, hogy a vádlott hozzátartozói sem lehetnek jelen. Az eljáró bíróságnak viszont lehetősége lett volna a Be 237. § (3) bekezdés c) pontja szerint a nyilvánosság kizárására, azonban ezzel nem élt, ezek alapján pedig fel sem merülhet a nyilvánosság törvényes ok hiányában történő kizárása. Továbbá a Fővárosi Ítéltábla azt is kiemelte, hogy a vádlott védője jelen volt a tanú kihallgatásán, és a vádlottal is ismertették a tanú vallomását, amelyre észrevételt tehetett, így nem sérült a vádlott tisztességes eljáráshoz való joga.⁴⁵

A minősített adat⁴⁶ védelme végett történő nyilvánosság kizárási ok azt jelenti, hogy ha minősített adat merül fel az eljárásban, a nyilvánosságot ki kell zárni, a bíróságnak nincs mérlegelési joga, köteles elrendelni a zárt tárgyalást. Ellenkező esetben büntetőjogi jogkövetkezményekkel kell számolni, így a Btk. 265. § szerinti minősített adattal visszaélés bűncselekménye is megvalósulhat a hallgatóság tagjai vonatkozásában.

A zárt tárgyaláson az ügyfél nyilvánosság érvényesül. Emellett még jelen lehetnek a bíróság engedélye alapján az igazságszolgáltatással összefüggő feladatokat ellátó hivatalos személyek. A Budai Központi Kerületi Bíróság megsértette ezt a szabályt, amikor lehetővé tette, hogy a védő ügyvédi irodájának alkalmazottja a tárgyaláson jelen legyen, miközben nem minősült hivatalos személynek. A másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék relatív eljárási szabálysértésnek minősítette ezt, e döntéssel egyetérték, tekintettel arra, hogy az alkalmazott jelenléte lényegesen nem befolyásolta a tárgyalás menetét.⁴⁷

A képviselő nélküli sértett, illetőleg a védő nélküli vádlott pedig indítványozhatja, hogy a tárgyalás helyszínén tartózkodó, általa megnevezett személy legyen jelen a tárgyaláson, viszont a tárgyaláson kihallgatandó személy kivételt képez ez alól. Továbbá, ha a nyilvánosságot minősített adat védelme végett zárták ki, ilyen indítvány nem terjeszthető elő. Ha az eljárás külföldi állampolgárságú vádlott ellen, vagy külföldi állampolgárságú sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt indul, abban az esetben értesíteni kell a külföldi állampolgár államának konzuli tisztviselőjét, azzal, hogy a tárgyaláson részt vehet. [Be. 238. § (2) bekezdés] Az értesítés elmaradása eljárási szabálysértést jelent, de ez nem korlátozza olyan mértékben a vádlott jogait, hogy lényeges kihatással legyen az eljárásra, mivel a konzuli tisztviselő a Be. szerinti segítőnek minősülhet, akinek a tevékenysége lényegében csak lelki segítségnyújtásban, eljárási cselekményeknél való jelenlétben nyilvánulhat meg.⁴⁸ (BH 2005.278.)

⁴⁴ BH 2012. 30.

⁴⁵ Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.208/2011/11.

⁴⁶ A minősített adat fogalmát, a minősítési eljárás szabályait, a minősített adat védelmének általános szabályait a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény tartalmazza.

⁴⁷ Fővárosi Törvényszék 28.Bf.I.12.416/2015/14.

⁴⁸ Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.344/2011/9. Az ügyben megállapította az ítéltábla, hogy az elsőfokú bíróság eljárási szabályt sértett, hogy nem értesítette a vádlott román állampolgárságára tekintettel a Romániai Nagykövetséget, de az értesítés elmaradása nem korlátozta oly mértékben a vádlott jogait, hogy az az eljárásra lényeges kihatással legyen.

Amennyiben a bíróság elrendeli a zárt tárgyalást, figyelmezteti a résztvevőket, hogy az ott elhangzottakról nem adhatnak tájékoztatást, illetve szükség esetén a minősített adattal visszaélés büntetőjogi következményeire is figyelmezteti őket, ezt a figyelmeztetést pedig jegyzőkönyvben kell rögzíteni. [Be. 238. § (4) bekezdés]

Garanciális viszont az a szabály, hogy amennyiben a zárt tárgyalás oka megszűnt, azonnal nyilvánosan kell folytatni a tárgyalást, valamint a zárt tárgyaláson hozott határozatot minden esetben nyilvánosan kell kihirdetni. [Be. 239.§ (2) bekezdés] Ezt a szabályt már az EJEB gyakorlatánál is láthattuk, hogy nagyon szigorúan kezelik, a nyilvános ítélethirdetés tehát semmi esetben sem maradhat el. [Így például: Pretto v. Italy (Application no. 7984/77) Judgment of 11. July 1979., Werner v. Austria (Application no. 21835/93) Judgment of 24. November 1997., Szűcs v. Austria (Application no. 20602/92) Judgment of 24. November 1997.] Az ítélet rendelkező részét teljes terjedelemben nyilvánosan kell kihirdetni, de az indokolás vonatkozásában csak azokat, amelyek nyilvánosságra hozatala nem sértené azon érdeket, amelynek védelmében elrendelték a zárt tárgyalást. (Be. 239. §) Arra is van példa a joggyakorlatban, hogy törvényesen elrendelte az elsőfokú bíróság a nyilvánosság kizárását, de ennek ellenére az ítéletet teljes terjedelmében nyilvánosan hirdette ki, a jogorvoslati fórum megállapította, hogy eljárási szabálysértés történt, de az ügy érdemére nem volt kihatással.⁴⁹ Az 1/2007. BK vélemény alapján azonban nem mellőzhető az indokolás azon részének az ismertetése sem, amely a zárt tárgyalásra okot adott, mivel csak így biztosítható a jogosultak jogorvoslati jogának tartalmi alapja. A BK vélemény szerint tehát az ítélethirdetést célszerűségi szempontból két részre kell osztani, és a nyilvánosságot ismételtelen ki kell zárni a fentebb említett indokolási rész ismertetésekor. Ez a rendelkezés úgy gondolom elengedhetetlen ahhoz, hogy a jogorvoslatihoz való jog megfelelően gyakorolható legyen, hiszen ez is egy alapvető jogosultság a nyilvánossághoz hasonlóan, és a gyakorlása csorbát szenvedne azáltal, ha a jogosultak nem ismernék teljes terjedelemben az ügydöntő határozat indokolását.

A nyilvánosság elvének a megsértéséről két esetben beszélhetünk. Az egyik, amikor törvényes ok hiányában zárják ki a nyilvánosságot, ez abszolút eljárási szabálysértésnek minősül, és az ítélet hatályon kívül helyezését [Be. 373. § (1) bek. II./f. pont], valamint az eljáró bíróság új eljárásra utasítását eredményezi.⁵⁰ A másik, pedig, ha törvényben meghatározott kizárási ok ellenére nem rendelik el a nyilvánosság kizárását. A nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárása azonban nem mindig eredményezett abszolút hatályon kívül helyezési okot, mivel a Be. e rendelkezését a 2006. évi. LI. törvény 162. § (3) bekezdése iktatta törvénybe 2006. július 1. napjától kezdődő hatállyal, előtte a törvényes ok nélkül elrendelt zárt tárgyalás csak relatív eljárási szabálysértésnek minősülhetett. A fentebb már említett két ügyben (Fővárosi Ítéltábla 5.Bf. 208/2011/11., illetve BH 2012.30) nem valósult meg ezen abszolút hatályon kívül helyezési ok, tekintettel arra, hogy az eljáró bíróság nem a Be. 237. §-ra hivatkozással távolította el a vádlotta(ka)t, illetve hozzátartozóit a tárgyalóteremből, hanem a 292. § (2) bekezdése alapján.

A zárt tárgyalás elrendelése és a tanúknak a vádlott távollétében történő kihallgatása nem egymást kizáró eljárási szabályok, a Kúria álláspontja szerint a tárgyalás egészére is kizárható a nyilvánosság, és zárt tárgyalás keretében is indokolt lehet a tanú(k)nak a vádlott távollétében történő kihallgatása (BH 2012.218). A BH alapjául szolgáló eljárásban a terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, amelyben sérelmezte, hogy a zárt tárgyalás azon részét, amelyen az anonim tanúkat kihallgatta, valamint azon részét, amelyben a sértett az anonim tanúk vallomásaira észrevételeket tett, a bíróság a terhelt távollétében, tehát olyan személy távollétében tartotta meg, akinek a jelenléte a tárgyaláson kötelező volt, továbbá hivatkozott arra is a védő, hogy a bíróság eljárási szabályt sértett azzal, hogy két tárgyalási napról a nyilvánosságot indokolás nélküli határozattal zárta ki. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint törvényesen történt a zárt tárgyalás elrendelése, mivel bírói mérlegelés tárgya az, hogy a zárt tárgyaláson kinek a jelenlétét engedi. Kifejtette azt is, hogy a terhelt ügyének jogerős elbírálásakor még nem tartalmazta a nyilvánosság törvényes ok nélküli kizárását a Be., mint feltétlen hatályon kívül helyezési okot. A Kúria álláspontja szerint „annak eldöntése, hogy indokolt-e a nyilvánosságot hivatalból kizárni, a vád tárgyának és a

⁴⁹ Szegedi Ítéltábla Bf.I.96/2015/31.

⁵⁰ Egy ügyben a Fővárosi Törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte a Be. 373. § (1) bekezdés II./f. pontja alapján és új eljárásra utasította tekintettel arra, hogy a tárgyalásról a nyilvánosságot úgy zárta ki, hogy a törvényben taxatív felsorolt okok egyike sem állt fenn. – Fővárosi Törvényszék 28.Bf.I.12.416/2015/14., Budai Központi Kerületi Bíróság 5.B.I.617/2015/7.

bizonyítás anyagának az ismeretében a bíróság mérlegelési jogkörébe, és a törvényességének megítélése pedig nem a védő, hanem a fellebbezési bíróság hatáskörébe tartozik. A jelen esetben pedig az eljárás tárgyát egy olyan rendőrségi akció keretében elkövetett emberölés képezte, amelyet a sértettek titkos információgyűjtés alapján és konspirált módon fogatosítottak a többszörös elfogatóparancs hatálya alatt álló terhelttel szemben.”⁵¹ Egy másik esetben egy büntetés-végrehajtási intézetben tartott tárgyalás miatt lett felülvizsgálati indítvány tárgya a nyilvánosság törvényes ok hiányában történő kizárása, de a Legfelsőbb Bíróság tekintettel arra, hogy az ügy alapját adó bírósági tárgyalásra és ítélethirdetésre 2006. január 30. napján került sor, a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező szabály még nem volt alkalmazható, elutasította a felülvizsgálati indítványt.⁵²

Az alapelv fontosságát az is mutatja továbbá, hogy a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján a nyilvánosság megsértése alapot ad a felülvizsgálati eljárás kezdeményezésére is.

3.4. A nyilvánosság elvét érintő változások a 2017. évi büntető eljárási törvényben

A már elfogadott és 2018. július 1.-jén hatályba lépő új Be. (2017. évi XC. törvény: A büntetőeljárásról) átalakította a tárgyalás nyilvánosságára vonatkozó szabályokat. A főszabály, illetve a nyilvánosság korlátozásának esetei nem változtak, viszont a zárt tárgyalás esetkörei bővültek, e mellett az indítványozók köre is megváltozott. A nyilvánosság kizárására továbbra is hivatalból, illetve indítványra kerülhet sor. Indítványozó az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, a vagyoni érdekelt, illetve az egyéb érdekelt lehet, így látható, hogy a tanú kikerült a taxatív felsorolásból, de valójában az egyéb érdekelt fogalmi körébe tartozik.

A bíróság zárt tárgyalást rendelhet el a különleges bánásmódot igénylő személy védelme érdekében. A különleges bánásmód szabályait a 2017. évi Be. a XIV. Fejezetben helyezte el. A törvényhez fűzött indokolás szerint a cél az, hogy az eljáró szervek egy egységes szempontrendszeren alapuló induló döntést hozzanak, mikor felmerül az egyéniesítés szükségessége/lehetősége.⁵³ Elsődlegesen a sértettet és a tanút (de ez persze nem azt jelenti, hogy a sértetten és a tanún kívül más eljárási résztvevők nem részesülhetnek különleges bánásmódban) nevezi meg a törvény, mint különleges bánásmódban részesülő személyek, amennyiben a 81.§ (1) bekezdésében felsorolt esetek valamelyike fennáll. Ezek az esetek általában azzal függenek össze, ha ezek a személyek az eljárási cselekményeken való részvételben akadályoztatva vannak. Különleges bánásmódot különösen megalapozó körülménynek minősíti a törvény például az életkort, a szellemi fizikai, egészségi állapotot, stb. [81.§ (2) bek.]. A 82. § pedig olyan eseteket határoz meg, amikor az érintett személy külön döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személynek minősül. Így a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, és az is, aki ilyennek minősülhet, illetve a nemi élet szabadsága és nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje. Láthatjuk, hogy tulajdonképpen ez a kiemelés igazodik azokhoz a körülményekhez, amelyet a 81. §-ban már megfogalmazott a jogalkotó. A zárt tárgyalás másik új esete az egyéb védett adat érdekében történő kizárása a nyilvánosságnak. A védett adatot úgy határozza meg a törvény a 97. §-ban, hogy az törvény alapján védett titok és hivatás gyakorlásához kötött titok. A törvényhez fűzött indokolás szerint különösen gazdasági bűncselekmények körében merülhetnek fel olyan adatok, amelyek nyilvánosságra kerülése nagymértékben veszélyezteteti vagy sérti a büntetőeljárásban részt vevő valamely személy érdekeit (pl. üzleti titok).⁵⁴ Az általános szabályok nem változtak, tehát továbbra is nyilvánosan kell kihirdetni a kizárásról rendelkező indokolt határozatot, és a zárt tárgyaláson hozott ítéletet is nyilvánosan kell kihirdetni. Lényeges változás történt azonban, mivel a törvény visszahozta a 2006. előtti gyakorlatot azzal, hogy a nyilvánosság törvénytörő kizárásának esetét a jogalkotó kivette az abszolút hatályon kívül helyezési okok közül, s 2018. július 1-jétől már csak akkor eredményez hatályon kívül helyezést, ha a jogorvoslati fórum lényeges eljárási szabálysértésnek minősíti [új Be. 609.§ (2) bekezdés c) pont]. Ezzel a módosítással nem tudok egyetérteni, tekintettel arra, hogy a nyilvánosság elve a terhelt tisztességes eljáráshoz való jogának egy fontos garanciája, ami feltétlen érvényesülést kíván az eljárás bírósági szakában, azzal, hogy ez a szabály kikerült az abszolút hatályon kívül

⁵¹ BH 2012.218.

⁵² Legfelsőbb Bíróság (Kúria) Bfv.II.302/2007/7.

⁵³ Részletes indokolás: 81. §-hoz.

⁵⁴ Részletes indokolás: 436-438. §-hoz.

helyezési okokból egy alkotmányos alapjog érvényesíthetősége vált nehezebbé. Ezen felül, az új szabály következtében valószínűleg megnövekszik azon ügyek száma, amelyben Magyarország elmarasztalásra kerül az EJEB által, tekintettel arra, hogy mennyire szigorúan veszi a tárgyalás nyilvánosságának követelményét.

3.5. Az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló törvénytervezet

A 2017. évi büntetőeljárás törvény nyilvánosságot érintő szabályozásáról összességében megállapítható, hogy nem tette átláthatóbbá a jogintézményre vonatkozó szabályokat, pedig szükséges lett volna, tekintettel arra, hogy több különböző jogforrásban is találunk rá vonatkozó részletszabályokat, kissé kaotikussá teszik a helyzetet, továbbá a jogbiztonság követelményének sem felel meg teljesen. Itt tennék említést egy hamvába halt kezdeményezésről. 2004-ben született egy vitaanyag, amely arra irányult, hogy az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról egy egységes törvény szülessen, tekintettel arra, hogy a közérdekű adatok, a tárgyalás nyilvánossága és a személyes adatok védelme a mindennapokban gyakran szembekerül egymással. Az előzetes egyeztetéshez elkészült egy átfogó vitaanyag Harangozó Attila keze nyomán, de sajnálatos módon nem született meg a törvény, pedig nagy szükség lenne rá mind a mai napig. A vitaanyag az igazságügyi adat fogalmának meghatározására is törekedett, tárgyalta a beérkezett és a bíróságon keletkező adatok csoportosítását, az adatkezelés személyi feltételeit, illetve a bírósági tájékoztatás kérdését. Tekintettel a dolgozat témájára csak az utóbbira térek ki bővebben. A vitaanyag szerint „a nyilvánosságot a jogállamiság követelményének megfelelni képes működést garantáló, kiiktathatatlan kötelezettségnek kell tekinteni és az alkotmányos elvek teljes körű érvényesülése érdekében egységes sarkalatos nyilvánossági szabályokat kell alkotni.”⁵⁵ Az igazságszolgáltatás nyilvánosságának egységes törvényi szintű szabályozásának szükségessége azért is kiemelkedően fontos, mivel az Alaptörvény, a Bszi., a Bjt., a Be., a Pp., a Ptk., az Info tv., illetve a Sajtó tv. néhol egymással ellentétes rendelkezéseket fogalmaz meg, ezen felül a sajtó és a nyilvánosság kapcsolatának kérdése is szabályozásra szorul. A vitaanyag emellett rögzíti, hogy olyan fontos kérdésekben kell állást foglalni, mint például, hogy miként választhatóak szét a személyes adatok, illetve a közérdekű adatok vagy, hogy érvényesülnek-e az egyes ágazati titokvédelmi (pl: orvosi titok) szabályok a bíróságok működése során.⁵⁶ A vitaanyag ezen kívül kiemelten fontos feladatnak minősítette, hogy érzékelhető különbséget kell tenni az ügyfél-, a tárgyalótermi, a sajtó-, és a társadalmi nyilvánosság között.⁵⁷ Véleményem szerint az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló szabályok egységes törvényben való rögzítése mind a mai napig indokolt lenne, így bízom abban, hogy a jövőben erre sor kerül, tekintettel arra, hogy jelenleg a témában jártas embereknek is nehéz eligazodni a témában.

Összegzés

A nyilvánosság elve, mint a büntetőeljárás általános processzuális alapelve, garanciát jelent az eljárási résztvevők számára, hogy a bíróság pártatlanul és függetlenül járjon el, továbbá az eljárási jogok megfelelő gyakorlása is ellenőrizhető általa. Láthattuk, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelten fontosnak tartja, hogy a jogosultak gyakorolhassák a nyilvános tárgyaláshoz való jogukat és fellép azon tagállamokkal szemben, akik ennek nem tesznek eleget. Az EJE mellett pedig más nemzetközi egyezményekben (Alapjogi Charta, PPJE) is megjelenik az alapelv, ami szintén jelzi kiemelkedő szerepét. A magyar szabályozás, ahogy már tanulmányom során is említettem, nem egységes, és néhol eltérő, egymásnak ellentmondó rendelkezések találhatók az ágazati jogszabályokban. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi

---

⁵⁵ Az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló törvénytervezet előzetes egyeztetéséhez, Vitaanyag, Készítette: Harangozó Attila, OBH Kommunikációs Munkacsoport VI. rész 1. pont: <http://birosag.hu/nyilvanossag/az-igazsagugyi-adatkezelesrol-es-birosagi-tajekoztatasirol-szolo-torvenytervezet> (Utolsó letöltés: 2017.09.26.)

⁵⁶ Az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló törvénytervezet előzetes egyeztetéséhez, Vitaanyag, Készítette: Harangozó Attila, OBH Kommunikációs Munkacsoport VI. rész 5. pont: <http://birosag.hu/nyilvanossag/az-igazsagugyi-adatkezelesrol-es-birosagi-tajekoztatasirol-szolo-torvenytervezet> (Utolsó letöltés: 2017.09.26.)

⁵⁷ Uo.

törvény ugyan a kizárási okok terén biztató változásokat hozott, de a szabályozást nem tette átláthatóvá, ehhez szükség lenne a dolgozatomban említett igazságügyi adatkezelés és bírósági tájékoztatás szabályait átfogóan tartalmazó törvényre. Véleményem szerint a nyilvánosság kizárását csak végső esetben kellene alkalmaznia a bíróságoknak, mivel az eljárási résztvevők (főleg a terhelt) jogainak lényeges korlátozásával jár, így az eljáró hatóságoknak gondosan kellene mérlegelniük a zárt tárgyalás elrendeléséről való döntést, és előnyben kellene részesíteniük az enyhébb jogkorlátozással járó jogintézményeket, mint például a zártcéltú távközlő hálózat alkalmazását. A munkám során kiemelt figyelmet fordítottam a hazai joggyakorlat felkutatására. Ez alapján megállapítható, hogy a védelem gyakran hivatkozik a nyilvános tárgyaláshoz való jog sérelmére, amelyet a jogorvoslati fórumok általában nem vesznek figyelembe. Sok probléma adódik a Be. által rögzített kötelező szabályokkal is, például, hogy mi minősül kizárási oknak, mert ugyan a törvény taxatív felsorolja ezeket, de a részletszabályokat nem találjuk meg sehol. A büntetőeljárásról szóló törvény azon módosítása - mely szerint július 1.-től már nem jelent abszolút hatályon kívül helyezési okot a nyilvánosság törvénytörő kizárásának esete – további aggályokat vet fel az alapelv érvényesülésével kapcsolatban, és ahogy említettem korábban, e változtatásnak EJEB általi további elmarasztalások lehetnek a következményei. A téma kapcsán a jogalkotóra hárul komoly feladat azáltal, hogy egységes törvényt alkosson, amelyben tisztázásra kerülne a tárgyalás nyilvánosságára, a sajtónyilvánosságra, valamint a közérdeklődatok nyilvánosságára vonatkozó szabályok.

Irodalomjegyzék

BELOVICS ERVIN – TÓTH MIHÁLY: Büntető eljárásjog. HVG-ORAC, Budapest, 2013.

ERDEI ÁRPÁD: Tanok és tévtanok a büntető eljárásjog tudományában. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 2011.

FANTOLY ZSANETT – GÁCSI ANETT ERZSÉBET: Eljárási büntetőjog - Statikus rész. Iurisperitus Bt., Szeged, 2013.

GRÁD ANDRÁS – WELLER MÓNIKA: A strasbourgi emberi jogi bírászkodás kézikönyve. HVG-ORAC Budapest 2011.

HÁGER TAMÁS: A nyilvánosság mint a tisztességes eljárás egyik garanciája a büntetőperben. Pro Futuro 2014/1. szám.

KENGYEL MIKLÓS: Magyar polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest 2014. Idézi: HERKE CSONGOR – FENYVESI CSABA – TREMMEL FLÓRIÁN: A büntető eljárásjog elmélete. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2012.

NÉMETH LAJOS (szerk.): Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban. WoltersKluwer, Budapest, 2016.

Felhasznált EJEB ítéletek jegyzéke

A.T. v. Austria (Application no. 32636/96) Judgment of 21 March 2002.

Csikós v. Hungary (Application no. 37251/04) Judgment 5 of December 2006.

Findlay v. the United Kingdom (Application no. 22107/93) Judgment of 25 February 1997.

Helle v. Finland (Application no. 20772/92) Judgment of 19 December 1997.

Olujic v. Croatia (Application no.22330/05) Judgment of 5 February 2009.

Pákozdi v. Hungary (Application no. 51269/07) Judgment 25 of November 2014.

Rolf Gustafson v. Sweden (Application no. 23196/94) Judgment of 1 July 1997.

Sándor Lajos Kiss v. Hungary (Application no. 26958/05) Judgment 29 of December 2009.

Szűcs v. Austria (Application no. 20602/92) Judgment of 24 November 1997.

Werner v. Austria (Application no.21835/93) Judgment of 24 November 1997.

Magyar jogesetek jegyzéke

EBH 2000.190.

BH 2012.30.

BH 2005.278.

BH 2012.218.

1/2007. BK vélemény

Kúria Bfv.I.1200/2016/6.

Szegedi Ítéltábla Bf.II.151/2013/34.

Budapest Környéki Törvényszék 11.B.33/2013/105.

Debreceni Ítéltábla Bf.III.380/2007/15.

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.208/2011/11.

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.344/2011/9.

Szegedi Ítéltábla Bf.I.96/2015/31.

Fővárosi Törvényszék 28.Bf.I.12.416/2015/14.

Budai Központi Kerületi Bíróság 5.B.I.617/2015/7.

Legfelsőbb Bíróság (Kúria) Bfv.II.302/2007/7.

Felhasznált internetes források

Werner v. Austria ügy:

<http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/werner-ausztria-elleni-ugye-2185393>

(Utolsó letöltés: 2017.09.11.)

Szűcs v. Austria ügy:

<http://kuria-birosag.hu/hu/ejeb/szucs-ausztria-elleni-ugye-2060292>

(Utolsó letöltés: 2017.09.11.)

Az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló törvénytervezet előzetes egyeztetéséhez,
Vitaanyag, Készítette: Harangozó Attila, OBH Kommunikációs Munkacsoport:

<http://birosag.hu/nyilvanossag/az-igazsagugyi-adatkezesrol-es-birosagi-tajekoztatasrol-szolo-torvenytervezet>

(Utolsó letöltés: 2017.09.26.)